ANTROPONIME CU VALOARE GENERICĂ ÎN LIMBA ROMÂNĂ

DAIANA FELECAN
Universitatea Tehnică din Cluj-Napoca
Facultatea de Litere
Centrul Universitar Nord din Baia Mare

1. Preliminarii

În prezenta comunicare (parte a unui studiu mai amplu referitor la *Antroponime neconvenţionale româneşti în context european*: *tipare de construcţie şi funcţie discursivă*)[1] ne propunem să descriem o categorie antroponimică specială, identificată pe teren românesc: *antroponimele cu valoare generică*.

Am pornit de la constatarea că anumite fenomene din domeniul antroponimiei nu au fost studiate sistematic în lingvistica românească tradiţională. Cercetările recente se confruntă cu probleme care intră în sfera de interes a sociolingvisticii şi pragmaticii, *genericitatea* fiind una dintre acestea.

Materialul exemplificator a fost preluat din *internet*.

Perspectiva teoretică este cea a *pragmasemanticii*, iar metodologia utilizată aparţine *semanticii lexicale descriptive* şi *retoricii*.

2. Aspecte teoretice şi terminologice

Lucrarea încearcă, mai întâi, fixarea cadrului teoretic şi evidenţierea importanţei pragmatice a *genericităţii* ca fenomen universal şi, mai apoi, îşi propune încadrarea unor forme lingvistice într-un sistem unitar, pornind de la *caracteristicile genericităţii în limba română actuală*, urmărind manifestările acesteia la nivel *lexical*, *semantic* şi *pragmatic* în domeniul antroponimiei.

2.1. *Genericitatea în limbă*

Genericitatea în limbă este un procedeu discursiv care constă în folosirea cu *valoare generică* a unor forme lingvistice, *i.e.* a unor forme care trimit „la o *categorie* întreagă (de fiinţe, obiecte, fenomene)”, la un *ansamblu de cazuri* de acelaşi fel (DEX *on-line*, „*generic*”).

[1] Studiul face parte dintr-un proiect de cercetare (2011-2014), cod PN-II-RU-TE-2011-3-0007, contract nr. 103/ 25.10.2011, finanţat de CNCS, având titlul *Unconventional Romanian Anthroponyms in European Context*: *Formation Patterns and Discursive Function*; director de proiect Daiana Felecan.

BDD-V921 © 2012 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 17:10:53 UTC)

În definiţia anterioară sunt relevante trăsăturile desemnate prin *categorie* (definită prin [+Generalitate])[1] şi *ansamblu de cazuri* (definit prin [+Numărabil], [+Cuantificabil]). În cazul valorii generice, caracterul colectiv este constitutiv (Zafiu 2003: 242).

Genericitatea este reprezentată pe mai multe paliere lingvistice: *gramatical*, *semantic*, *pragmatic*[2].

Pe palierul *semantic*, „interpretarea *generică* se opune celei *specifice* sau *referenţiale* [...]. Genericitatea intră [...] în relaţie şi cu categoria epistemică a *nedeterminării*, cu care, de altfel, tinde să se confunde în descrierea faptelor de limbă concrete" (Zafiu 2003: 234). Nedeterminarea este „inerentă genericităţii, dar cele două valori nu se suprapun: există nedeterminare non-generică (interpretarea specifică – referirea la individual – poate fi nedeterminată din punctul de vedere al identificării referentului de către locutor) şi există, mai ales, componente specifice ale genericităţii, independente de nedeterminare" (Zafiu 2003: 234).

În plan *pragmatic*, fenomenul priveşte modalitatea de exprimare generică a unui rol tematic (*agent*, *experimentator*, *pacient* sau *destinatar*) obligatoriu *uman*, *colectiv* şi *nedefinit* (Zafiu 2003: 233).

Limba dezvoltă, pornind de la uz, construcţii omonime celor generice (valoarea acestora din urmă fiind detectabilă doar prin raportare „la contextul situaţional şi la statutul discursiv al enunţului – *gnomic*, *teoretic*, *generalizant vs. orientat către interlocutor*, *referenţial*, *performativ*) [...]" (Zafiu 2003: 236). Modul de exprimare a genericităţii este cultural specific (diferă de la o limbă la alta).

2.2. *Antroponimul generic*

Conceptul fundamental de studiu în antroponimia clasică este *numele propriu* (*antroponimul*), tratat în *lingvistică (gramatică*) drept subcategorie a *numelui* (*substantivului*)[3].

---

[1] *Categorie* „(< fr., lat.) s. f. 1. Clasă determinată de obiecte sau de expresii logico-lingvistice având funcţii de tip designativ şi clasificator în planul realităţii sau al gândirii. ♦ Noţiune fundamentală a unui domeniu de cunoaştere. [...] 2. (LINGV.) *C. gramaticală* = noţiune gramaticală fundamentală care exprimă relaţii stabilite de vorbitorii unei limbi între elemente ale limbii obiective (ex. gen, număr, persoană, comparaţie) sau între ei şi lumea obiectivă (ex. timp, mod) [...]" (DEX *on-line*, „categorie").

[2] *Nivelul gramatical* se referă la substantive şi utilizarea lor în enunţ, „în grupurile nominale (substantive comune, la singular şi la plural, fără articol sau cu articol nehotărât)", la propoziţii generice „(care exprimă proprietăţi generale, regularităţi)" şi la mijloacele lor specifice de realizare: „pronume şi adverbe nehotărâte, articol hotărât şi nehotărât, valori aspectuale ale timpurilor (iterativ, habitual), valori modale din sfera irealului (posibilitate, dorinţă). Se vorbeşte de o genericitate a obiectelor şi a persoanelor implicate în predicaţie ca argumente ale verbului, care se corelează adesea cu interpretarea generică a predicatului («Angajăm români»; «Românii fumează mult») – şi de una [...] a acţiunilor, stărilor, proceselor, proprietăţilor atribuite habitual unui subiect individual («Dan fumează mult»). Genericitatea pare a fi o categorie semantică esenţială în funcţionarea limbajului, un parametru care permite explicarea multor particularităţi ale funcţionării gramaticale: restricţii de uz, ambiguităţi, procese anaforice" (Zafiu 2003: 235).

[3] În acord cu D. Tomescu (2008: 118–120), numele proprii au următoarele *caracteristici*:

1. Alcătuiesc *o clasă a substantivului*, distinctă de substantivele comune prin *particularităţi semantice şi gramaticale*.

2. „Ambele clase substantivale *denumesc obiecte (în sens foarte larg*), deosebindu-se prin natura şi scopul denominaţiei" (Tomescu 2008: 118).

3. Numele proprii alcătuiesc „un *sistem de denominaţie suplimentară* (subl. n.), fiind atribuite unor obiecte desemnate prin numele comun, generalizator al clasei din care fac parte. Denominaţia prin

BDD-V921 © 2012 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 17:10:53 UTC)

Numele proprii „denumesc obiecte pe care *le identifică, individualizându-le* în cadrul unei clase generale". Ele se opun *numelor comune* care denumesc obiecte încadrate în clase prin *generalizarea unor trăsături esenţiale* (Tomescu 2008: 119).

Alături de categoria numelor proprii de persoane, vorbitorii utilizează în procesul comunicativ o serie de *nume proprii generice*, cu scopul de a încadra „un particular" într-o tipologie.

În literatura de specialitate clasică (Mill 1988; Frege 1982; Russell 1920), numele proprii, prin însăşi natura lor, nu sunt compatibile cu trăsăturile pertinente ale *genericităţii*: acestea *nu au conotaţie, nu implică referiri la caracteristicile referentului* desemnat (deci nu denumesc obiecte încadrabile în *clase*, *categorii*) şi au funcţie de *individualizare a unui anumit obiect* (deci nu sunt *cuantificabile*).

Conform *teoriei sensului clasificator* al numelui propriu (Jonasson 1994), acesta din urmă capătă un anumit sens pe baza unor convenţii sociale şi culturale, în funcţie de care se operează anumite clasificări. Sensul clasificator al numelui propriu nu reprezintă „suma trăsăturilor comune unei clase, pentru că numele propriu nu formează o clasă, dat fiind că fiecare element îşi are propria identitate", fiecare entitate reprezentând „un element distinct în ciuda denominaţiei comune" (Dincă 2002: 25).

2.2.1. *Tipologia antroponimelor generice*

Antroponimul generic este rezultatul asocierii constante a unui nume propriu cu anumite valori culturale şi contextuale care îi motivează semnificaţia generică.

Analiza fenomenului genericităţii antroponimice trebuie să ţină seamă, deopotrivă, de contextul antroponimului generic (enunţul generic în care acesta apare), precum şi de cunoştinţele pe care interlocutorii le deţin în privinţa denotatului şi să aibă în vedere funcţiile discursiv-pragmatice declanşate de fiecare dintre aceste forme (Gary-Prieur 1994: 26, *ap*. Dincă 2002: 32).

---

substantive proprii are un caracter restrâns, fiind limitată la anumite clase de obiecte: *persoane*, *animale*, *locuri* (subl. n.) etc." (Tomescu 2008: 118–119).

4. „Numele proprii *sunt lipsite de sens* în afara actului denominativ de individualizare a unui anumit obiect. Relaţia (temporară) care se stabileşte între numele propriu şi obiectul denumit, dependentă de contextul situaţional", creează semnificaţia numelui propriu, „legată exclusiv de obiectul individualizat." „Mobilitatea sau libertatea denominativă a numelor proprii, care pot individualiza orice obiect, explică manifestarea exclusiv contextuală a sensului la această clasă substantivală" (Tomescu 2008: 119).

5. Numele proprii *se clasifică* (în acord cu aceeaşi autoare, p. 119–120) după un criteriu semantic al clasei de obiecte denumite şi individualizate în: a) *nume proprii de persoană* sau *antroponime* (prenume, nume de familie, supranume, nume mitologice şi religioase): *Ion*, *Maria*, *Popescu*, *Arghezi*, *Păstorel*; *Zburătorul* etc.; b) *nume de animale* sau *zoonime*: *Grivei*, *Roibu*, *Joiana* etc.; c) *nume de locuri / toponime* (teritorii, localităţi, ape, forme de relief etc.): *România*, *Banat*, *Ceahlău*, *Bistriţa* etc.; d) *nume de corpuri cereşti* sau *astronime*: *Alcor*, *Andromeda* etc.; e) *nume de sărbători* (religioase sau laice): *Crăciun*, *1 Decembrie* etc.; f) *nume de evenimente istorice* sau *culturale*: *Reforma*, *Renaşterea* etc.; g) *nume administrative* (nume de întreprinderi, instituţii, organizaţii etc.): *Nufărul*, *Electroputere*, *Teatrul Naţional* etc.; h) *nume comerciale* (nume sau mărci de produse): săpun *Lux*, vopsea *Cromatic* etc.; i) *titluri* ale unor texte ştiinţifice, artistice etc.: *DEX*, *Luceafărul* etc. Această subclasificare a numelor proprii nu este rigidă. Specializarea unui inventar de nume proprii în denominaţia şi individualizarea obiectelor dintr-o clasă de obiecte nu exclude posibilitatea transferului frecvent al numelor proprii dintr-o subclasă onomastică în alta.

BDD-V921 © 2012 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 17:10:53 UTC)

Enunţul generic în care apare antroponimul conţine semnale ale valorii sale caracteristice: indici de genericitate de natură morfosintactică, semantică şi pragmatică.

2.2.1.1. *Indici de genericitate de natură morfosintactică*

Cu toate că a fost socotită multă vreme drept diferenţiatoare în ce priveşte substantivele comune *vs.* substantivele proprii, categoria gramaticală a numărului – proprietate descriptivă a numelui – a fost reconsiderată, în sensul că unica distincţie dintre cele două tipuri de substantive „este că numele proprii sunt intrinsec numărabile, deşi se pot utiliza în sintagme nominale nonnumărabile" (Miron-Fulea 2005: 117).

În utilizare generică, numele proprii nu delimitează indivizi ancoraţi spaţio-temporal (ca în utilizarea specifică), nedeterminarea neimplicând absenţa referentului; ocurenţele numelor proprii sunt atât „factuale, contingente (trecute şi prezente), cât şi potenţiale (viitoare) şi contrafăcute (ireale), adică nişte indivizi virtuali" (Miron-Fulea 2005: 119).

Deşi utilizarea generică ar trebui să anuleze, în plan gramatical, singularul din pricina pluralităţii / multitudinii ocurenţiale, în practica lingvistică antroponimele generice apar deopotrivă la singular şi la plural.

Pentru a demonstra funcţionarea indicilor de genericitate de natură morfosintactică, vom adopta modelul teoretic propus de Miron-Fulea (2005: 120–122).

Se poate vorbi, în acord cu autoarea sus-menţionată, despre două niveluri de manifestare a genericităţii în cazul *numelor proprii la singular*:

a) nivelul intern (nume proprii neînsoţite de determinanţi):

(1) *„**Mitică** e un beţiv, dar nu pe banii lui, ci ai altora, adică ai fraierilor" (Mircea Bălan)* (http://www.stiri.rol.ro).

b) nivelul extern (sintagmă nominală generică, alcătuită din nume propriu + cuantificator nedefinit (art. nedefinit[1])):

(2) *Cum primăria nu are un avion să ridice şi autocarele parcate pe domeniul public în mod neregulamentar, şoferii acestor uriaşe maşinării pe roţi fac şi ei ce pot, cum pot, când vor şi unde vor.*
*Aşa este şi acest brav şofer, probabil **un mitic** de Bucureşti.* (http://www.oradesibiu.ro)

(3) *Ca **nişte Mitici** superficiali (aşa cum ne consideră suporterii de pe Bega şi Someş, de pe Mureş şi pe Târnave, măi-măăi…), conotaţiile regionale ne par, mai degrabă, caduce.* (http://www.catavencii.ro)

Prin *articolul nedefinit*, numele propriu face trimitere la numele *referentului iniţial*[2], cel cu care se face comparaţia, acesta din urmă devenind un veritabil model. Articolul nehotărât – care se raportează la *referentul discursiv*, nu la cel iniţial – desemnează existenţa unei clase de particulari (căreia îi adaugă noi membri) care nu au în comun numele propriu

[1] „[...] *un* nu are un sens restrictiv şi nu implică semnificaţia de unul şi numai unul. *Un*, în utilizare generică, priveşte nu numai un exemplar oarecare din clasa N, ci o pluralitate de N, care poate ajunge până la întreaga clasă, iar această pluralitate este desemnată prin exemplarul său reprezentativ" (Miron-Fulea 2005: 121).

[2] « Le référent initial d'un nom propre dans un énoncé est l'individu associé par une présupposition à cette occurrence du nom propre en vertu d'un acte de baptême dont le locuteur et l'interlocuteur ont connaissance » (Gary-Prieur 1994: 29).

BDD-V921 © 2012 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 17:10:53 UTC)

respectiv, ci o sumă de proprietăţi care îi definesc. „Condiţia intrării în această clasă este asemănarea dintre cei doi termeni ai comparaţiei, care va fi numitorul comun al membrilor acestei grupări” (Dincă 2002: 255).

În ceea ce priveşte manifestarea genericităţii în cazul *numelor proprii la plural*, aceasta se poate identifica (Miron-Fulea 2005: 121) doar la *nivelul extern*, reprezentat de numele propriu modificat (în asociere cu art. definit la plural).

Forma de plural este justificată de „posibilitatea reală a extinderii trăsăturilor relevate prin nume în caracterizarea mai multor persoane” (Tomescu 1998: 118). Numele propriu devine expresia unor trăsături posedate de *referentul iniţial* al numelui respectiv şi aplicabile, în virtutea estompării diferenţelor[1] dintre *indivizii virtuali care compun extensiunea numelui*, *referentului omogen*.

(4) *Mai multe nu zic, că iar mă apucă dracii când îmi aduc aminte de* ***miticii*** *din comuna Bucureşti care nu pricep că pistele de biciclete nu au ce căuta pe trotuare.* (http://www.rasebo.ro)

(5) *Zicea cineva, pe bună dreptate, că fiecare generaţie de români a avut „****Miticii****” pe care i-a meritat. „****Miticii****” de azi sunt cei pe care-i meritäm. Odinioară, stâlp de cafenea şi franţuzit până-n unghii, contemporanul Mitică e un semidoct agresiv, cu butic şi maşină de firmă.* (http://www.stiri.rol.ro)

Opoziţia de număr în cazul antroponimelor generice se poate realiza şi în context dublu satisfăcut (singular şi plural) prin *cuantificatori definiţi* (în asociere cu diverse tipuri de adjective):

(6) *Carmen Harra,* ***această „Mama Omida de Hollywood”****: „Huidu va fi nevoit să renunţe la televiziune”.* (http://www.romaniapress.ro)

(7) *Să nu mai aud de* ***aceşti mitici****, de jiji, de m. sandu.* (http://www.sport.dragos-trestioreanu.ro)

(8) *Doamna Udrea este* ***un fel de Mamă Omida****. Văd că a început să se priceapă şi la servicii secrete, şi la informaţii, şi la Ministerul de Finanţe, şi la Ministerul Transporturilor, mai puţin la turism, mai puţin la a şti cum să cheltuiască banii publici în mod corect.* (http://www.ziare.com)

Modificarea numelui propriu determină pierderea caracterului unic, singular, de *designator rigid* (Kripke 2001) al acestuia, tipic în utilizarea sa referenţială (unde reprezintă o *valoare*) şi indică un *rol*.

2.2.1.2. *Indici de genericitate de natură semantică*

Principalul *procedeu semantic* care conduce la apariţia unora dintre antroponimele generice este *antonomaza*, „figură semantică (trop) care constă în substituirea unui nume comun (de clasă, specie) prin numele propriu al unui individ considerat reprezentativ pentru clasa respectivă; mai rar, antonomaza permite şi substituirea inversă[2]. Numele propriu devine astfel generic, în timp ce numele comun se individualizează în context” (DSL: 60).

---

[1] „Neutralizarea diferenţelor este urmată de atribuirea unor proprietăţi comune (dincolo de aceea de a purta acelaşi nume), în virtutea unui principiu generator de inferenţă care asigură legătura dintre nume şi individul generic purtător al numelui. Acest principiu se bazează fie pe cunoştinţele noastre despre lume, fie pe existenţa unor conotaţii extralingvistice privitoare la nume [...]” (Miron-Fulea 2005: 121).

[2] „Trecerea de la propriu la comun (antonomaza) trebuie privită dintr-o perspectivă dinamică, admiţându-se existenţa unor *grade diferite ale procesului de conversiune* (subl. n.), criteriile de

BDD-V921 © 2012 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 17:10:53 UTC)

Socotită şi specie de sinecdocă, antonomaza poate fi, ca şi aceasta, *particularizantă* ori *generalizantă*, în funcţie de substituire: de la clasă / specie la individ sau invers.

– *antonomaza particularizantă*:

(9) *Profilul muncitorului român, pe numele lui de scenă* ***Dorel***. (http://www.traiminromania.net)

– *antonomaza generalizantă*:

(10) *Naşterea lui* ***Gică Contra*** *se petrece fără mari convulsiuni. El se naşte în orice colţ de lume unde există astfel de români.* (http://www.radiodiasporaonline.com).

În urma asocierii antroponimului generic cu diverşi determinanţi rezultă diferite nuanţe semantice:

– apartenenţa:

(11) ***Dorel de România*** *îngroapă Cartea Recordurilor.* (http://www.urbaniulian.ro)

(12) *Ţara lui* ***Dorel****: Umor cu cei mai „harnici" români*

Românii şi munca nu sunt totdeauna compatibili. O dovedesc imaginile în care au fost surprinşi muncitorii români. De multe ori, unul munceşte şi alţii stau şi dau sfaturi sau chiar dorm. Doi muncesc şi alţi cinci se uită. Aceasta este imaginea lui ***Dorel de România*** *care ne-a fost trimisă de un telespectator Realitatea TV.* (http://www.realitatea.net)

– calificarea:

(13) *Pagina de Facebook a lui Paulo Coelho are postată pe perete o imagine în care este înfăţişat* ***faimosul Dorel***.

Celebrul scriitor brazilian are pagină pe cunoscuta reţea de socializare, Facebook. Aici, printre citate ale sale, poze alese şi alte postări, Coelho a făcut loc şi unei poze cu muncitorul român poreclit ***Dorel****. Astfel, imaginea cu muncitorul în salopetă care sapă asistat de alţi 10 camarazi care îl privesc, a ajuns pe profilul autorului sud-american, care are aproape 7 milioane de fani. În imaginea respectivă,* ***Dorel*** *este numit „Jose", un nume foarte comun pentru sud-americani.* (http://www.ziare.com)

(14) *[…] în publicitate întâlnim şi muncitorul de şantier,* ***renumitul Dorel****, cu un repertoriu colorat de glume de autobază […].* (http://www.adevarul.ro)

2.2.2.3. *Indici de genericitate de natură pragmastilistică*

2.2.2.3.1. *Antroponimul generic metaforic*

Antroponimele generice sunt nume *generalizante* şi *clasificatoare*, atribuite de locutor ca urmare a înregistrării unui comportament recognoscibil cu uşurinţă şi la alţi indivizi. *Referinţa la particulari*, ca funcţie discursivă actualizată de antroponimul generic, poate fi

---

delimitare utilizate nefiind de natură exclusiv sintactică (prezenţa sau absenţa determinanţilor), ci, mai ales, de ordin pragmasemantic (interpretarea implică sau nu referentul iniţial; caracterul particular sau general al proprietăţilor atribuite referentului).

Numele propriu acceptă combinarea cu aceiaşi determinanţi ca ai numelui comun (articol hotărât, articol nehotărât, adjectiv demonstrativ, adjectiv posesiv). Pe de o parte, numele propriu asigură referinţa constantă la un particular şi, pe de altă parte, determinanţii săi introduc trăsăturile singularizatorii, permanente sau momentane, având uneori valori modalizante" (Miron-Fulea 2002: 185).

BDD-V921 © 2012 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 17:10:53 UTC)

definită drept „relaţie pragmatică stabilită de un locutor între o expresie referenţială (nume propriu / sintagmă nominală definită / sintagmă nominală nedefinită) şi un anumit particular, astfel încât, utilizând expresia referenţială, locutorul doreşte să se refere la (să repereze / să izoleze discursiv) particularul în discuţie (sau *o pluralitate de particulari*)" (subl. n.) (Miron-Fulea 2005: 42–43).

Antroponimele de care ne ocupăm sunt ocurente în contexte care presupun o *generalizare* a proprietăţilor descrise de numele proprii respective. Antroponimul generic este indiciul că individul denumit printr-un astfel de nume posedă un set de trăsături comportamentale care îl înscriu într-o categorie (trăsături valabile pentru mai mulţi indivizi, devenite *mărci* de recunoaştere a acestora); pe de altă parte, dobândirea acestui nume secund poate fi independentă de anumite caracteristici inerente celui desemnat; în acest caz, *exercitarea unei meserii*, *provenienţa geografică* sau *apartenenţa la o atare etnie* sunt argumentele înscrierii automate într-un nomenclator generic corespunzător.

În actul comunicativ, numele propriu nu numai că desemnează particularul respectiv, ci este şi asociat acestuia printr-o *legătură denominativă*. Spre deosebire de numele proprii „pure", care desemnează un referent recunoscut într-o comunitate lingvistică, antroponimele generice desemnează un *rol* sau un *tip* (este descris alt particular decât purtătorul numelui propriu respectiv). Antroponimele generice *modificate* (în utilizări cu determinanţi)[1] fac dificilă individualizarea *referentului iniţial* care este folosit cu valoare atributivă în scopul definirii *referentului discursiv* prin intermediul trăsăturilor purtătorului originar.

Pornind de la legătura pe care antroponimul generic o păstrează cu *referentul iniţial*, acesta poate fi considerat *nume propriu metaforic* şi poate fi supus, în consecinţă, unei *interpretări de tip metaforic*.

Cunoscând o largă răspândire şi utilizări repetate, antroponimele generice desemnează *metaforic* succesiuni de reprezentanţi ai unor categorii umane. În cadrul unei sintagme nominale constituite dintr-un *N pr + Det* sau *Det + N pr*, antroponimul generic exprimă un cumul de proprietăţi regăsibile la diverşi particulari.

Antroponimul generic reuneşte mai multe caracteristici care permit instituirea unui model mental al referentului iniţial „incarnat"[2] în referenţii discursivi. Acest model este membrul ideal al unei categorii prototipice, în care toţi indivizii prezintă asemănări mai mari sau mai mici cu membrul-model (Jonasson 1994: 220).

Interpretarea unui antroponim generic metaforic se face fie în absenţa determinanţilor (antroponim generic metaforic nemodificat), fie în prezenţa acestora (antroponim generic metaforic modificat)[3].

2.2.2.3.2. *Roluri semnalate prin antroponimele generice metaforice*

---

[1] Numele proprii modificate (*N pr modifiés*) apar în context însoţite de determinanţi, «qui leur "font perdre le caractère 'unique' ou 'singulier' "» (Kleiber 1981: 332, *ap*. Jonasson 1994: 12) şi se opun numelor proprii nemodificate [*N pr non modifiés*], «qui présupposent l'unicité de leur référent» (Jonasson 1994: 12).

[2] Gardiner (1954: 8, *ap*. Miron-Fulea 2005: 40) vorbeşte despre distincţia dintre numele proprii *incarnate* (acelea care sunt asociate unui individ particular anume) şi numele proprii *dezincarnate* (acelea care nu sunt atribuite unui anumit individ, ci funcţioneaza drept forme lexicale).

[3] Faptul că există antroponime generice metaforice nemodificate este o dovadă că prezenţa metaforei nu este condiţionată de prezenţa determinanţilor în sintagma nominală respectivă. Antroponimul generic are capacitatea de a *metaforiza* prin caracterul său descriptiv. «Je pense […] que la possibilité d'une interprétation métaphorique est inscrite dans la définition même du nom propre » (Gary-Prieur 1994: 81).

BDD-V921 © 2012 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 17:10:53 UTC)

În cele ce urmează, vom încerca să realizăm o *tipologie* a unor antroponime româneşti, utilizate frecvent în varianta colocvială a românei actuale, pe criteriul genericităţii la nivel pragmastilistic. Menţionăm că am identificat în corpusul investigat *mai multe grade de genericitate* la unele dintre utilizări, investigaţia noastră având în mod deosebit în vedere *valorile depreciative* conotate de antroponimele generice vizate. Unele dintre enunţurile analizate au fost transferate în limbajul curent din *literatura de ficţiune*; altele sunt preluate din limbajul curent şi utilizate ca *figuri retorice* sau ca *strategii literare.*

În funcţie de *tipul uman* descris de antroponimele generice vizate, am identificat categoriile pragmastilistice de mai jos. (Tipologia este întocmită după criterii empirice, ea putând fi oricând modificată şi / sau sistematizată şi completată).

a) *prototipul omului simplu* („prost") din popor, ilustrat prin nume proprii ca: *Gheorghe*, *Ion* şi *Maria* / *Mărie*. Iniţial, aceste prenume erau atribuite omului de la ţară, lucrător al pământului (vezi sensul etimologic al lui *Gheorghe*[1]). Prototipul este întâlnit şi în literatură: ***Bade Ioane*** *m-aş gândi să-ţi fac / Un cântec nou de ţi-ar mai fi pe plac* (T. Arghezi) sau *Ridică-te*, ***Gheorghe***, *ridică-te*, ***Ioane***! (Radu Gyr). Ulterior, au cunoscut o utilizare depreciativă din cauza uzului în cheie umoristică: *Nu fi Gheorghe*! (= „*Nu fi prost*!"). Această din urmă semnificaţie pregăteşte receptarea valorii descrise la punctul următor.

b) *prototipul persoanei fără instrucţie sau cu o pregătire rudimentară*: *badea Gheorghe* şi corespondentele sale feminine, *prototipul precupeţei*, *al ignorantei* prin excelenţă: *lelea Mărie* şi *ţaţa Floare(a)*. Aceste denumiri apar sub formă sintagmatică: prenumele este precedat de un apelativ generic (*bade*, *ţaţă*), care include semnul [–Deferenţă]. În adresarea informală, apelativele generice prefaţează prenumele (*Gheorghe*, *Floare(a)*) şi nu codifică grade de rudenie, devenind, prin pragmaticalizare, mărci ale adresării populare şi colocviale, în această din urmă situaţie având valoare depreciativă:

> **(15)** *„PRONORAN" – „este un agonist dopaminergic a cărui asociere se poate face la iniţierea tratamentului cu levodopă sau… ulterior. Se utilizează ca tratament adjuvant în claudicaţia intermitentă din cadrul arteriopatiei obliterante cronice. Medicamentul este asociat cu boala Parkinson. În stadiile avansate ale acestei boli, în timpul creşterii iniţiale a dozei de agonist dopaminergic poate apărea dischinezia şi risc ul unei tensiuni arteriale ortostatică. Este contraindicată asocierea peribedilului cu antagonişti dopaminergici – neuro-leptice în afara clozapinei şi cu antiemetice cu efecte extrapiramidale. Nu utilizaţi supradozaj, altfel apare efectul emetic şi achinezia".*
> *No,* ***bade Ioane****, auzit-ai?... Cred că ai priceput tot, tot, tot ce scrie în prospectul pronoranului pe care dumneata îl foloseşti pentru că eşti vârstnic şi ai „deficit patologic cronic cognitiv şi neurosenzorial exceptând boala Alzheimer şi alte demenţe"… Să nu-i iei când mâni căruţa cu caii că altfel, Doamne fereşte, devii dependent de pronoran şi ajungi să te „depenzi" patologic – scrie în prospect – şi de jocurile de noroc, creşterea libidoului, modificări de comportament (bietele iepe, dacă ai!) şi hipersexualitate (biata* ***lelea Florica****). No, vezi numai'! Exemplul 2 – DETRALEX: „face parte din grupa farmaterapeutică a medicaţiei capilarelor bioflavomide. Este indicat în cazul sindromului „picioarelor neliniştite" – auzi,* ***bade Gheorghe****?... (vai de cioantele* ***lelii Mărie****!) „dar şi în tratamentul simptomelor funcţionale legate de criza*

[1] „E probabil ca Gheorghe să fi asumat semnificaţiile cele mai «rustice» (suferind şi o devalorizare previzibilă) pentru că e, între celelalte amintite, singurul care a fost dublat cu succes de o formă percepută de mulţi ca elegantă, cultă, citadină – George. S-a format astfel cuplul Gheorghe (asociat mediului rural) / George («înnobilat»)" (Zafiu 2001).

BDD-V921 © 2012 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 17:10:53 UTC)

hemoroidală acută". Deci, ***bade Gheorghe****, dacă nu poţi sta pe laiţă înseamnă că ai o criză hemoroidală acută sau, după caz, alte tulburări anale. În schimb, poţi mâna căruţa cu cai pentru că „studiile experimentale la animale nu au demonstrat efecte teratogene".* ***Lelea Mărie*** *să nu folosească detralex dacă are copil la ţâţă pentru că „în absenţă privind excreţia medicamentului în laptele matern, alăptarea este contraindicată pe durata tratamentului şi poate produce insuficienţă limfatică". No, sara bună! Exemplul 3: MOTILIUM: „conţine dopmeridonă care acţionează asupra motilităţii intestinale. Nu-l utilizaţi dacă, printre altele, aveţi şi tumoare hipofizală, adică, mai clar, prolactinom sau dacă luaţi ketocazanol pe cale orală" – he, he, ce-o mai fi şi ăsta ? – „sau dacă utilizaţi alte medicamente pentru infecţii fungice". Atenţie pentru* ***lelea Frosa*** *dacă-i gravidă, medicamentul ăsta este „o domperidonă care, într-o cantitate mică de substanţă activă, se excretă în laptele matern!"* (http://www.rasunetul.ro)

(16) *Este clar că sportul românesc nu va fi salvat de politicieni care au tangenţe cu sportul, cum are* ***lelea Mărie*** *cu lansările de rachete de la Cape Canaveral.* (http://www.sportlocal.ro)

(17) *Am observat o tendinţă generală în argumentele folosite de cei care sunt pro-vot. Nu lăsa pe* ***ţaţa Floarea*** *de la ţară să voteze în locul tău! După părerea mea, acest argument este de o discriminare feroce. Cu ce te consideri tu mai bun decât* ***ţaţa Floarea*** *pe care o huleşti atât*?

Ea a trecut deja prin viaţă. A prins nici ea nu mai ştie câte regimuri. A făcut copii, i-a purtat prin şcoli, cu mâinile alea bătătorite, de ţaţă. I-a făcut mari şi acum sunt colegi cu tine, pe la vreun loc de muncă bine plătit, de unde îţi expui părerile-ţi inteligente. (…) Ca şi cetăţeni rromâni, toţi avem aceleaşi drepturi şi libertăţi. Iar libertatea mea e de a-i acorda votul meu ***ţaţei Floarea*** *de la ţară.* (http://www.arhiblog.ro)

c) *prototipul personajului anonim, al insului mediu*, „obtuz, opac, neinformat, simbol al mulţimii manipulabile" (Gârbea 2005): *Nea Nae*, *Nea Fane*, *Nea Frână* (cu varianta *Gigi Frânarul*), *Nea Sulă* (cu varianta diminutivată *Nea Sulică*).

Formulele antroponimice de mai sus sunt constituite din indicele generic peiorativ *Nea* – marcă suplimentară a familiarităţii populare – şi un hipocoristic sau un apelativ cu conotaţii sexuale devenit nume propriu (*Sulă* / *Sulică*). Utilizarea acestora trădează adresarea fals afectuoasă şi lipsa de consideraţie faţă de interlocutor:

(18) *Uite-l pe* ***Nea Frână*** *ăsta, că Referendumul nu e pe placul lui şi tot mulţi vor să fie şi să sugă, să sugă, să sugă; el vrea tot două camere la parlament ca să încapă mai mulţi hoţi.* (http://www.tvr.ro)

(19) *Caz senzaţional în Slobozia, unde, după aproximările unui clovn scandinav, în acest moment sunt jdemii de grade Celsius. Căldura terifiantă nu putea să nu producă şi pagube, 9 sătence raportând la crâşma din sat că găinile lor au suferit mutaţii genetice. Deşi în această regiune au mai avut loc evenimente şocante, precum calul lui* ***nea Frână*** *care a născut 2 raţe vii astă-iarnă, nimic nu egalează cele tocmai întamplate.* (http://www.trombon.ro)

(20) *Românii nu sunt informaţi în ceea ce priveşte provenienţa fructelor din magazine, iar dacă află, vor spune: „E, na! Mă duc eu acum până în piaţă pentru merele lui* ***Nea Sulică****?"* ***Nea Sulică*** *n-o să aibă acces niciodată pe rafturile din supermarket şi uite aşa politica*! (http://www.forum.placere.ro)

d) *prototipul personajului care stă de-a curmezişul evidenţei*, al opozantului *obstinat* şi *absurd* (Gârbea 2005): *Gică Contra*. Faţă de celelalte antroponime generice cu realizare sintagmatică, acesta urmează un tipar de construcţie diferit: (pre)numele (hipocoristic) precedă „numele" obţinut prin conversiune: la nivel lexico-gramatical are loc o schimbare de clasă morfologică (adverbul devine substantiv şi nu orice fel de substantiv, ci unul propriu: adverbul

BDD-V921 © 2012 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 17:10:53 UTC)

contra => ***C****ontra*). Deşi trecut pe planul secundar al interesului în comparaţie cu preocuparea pentru modalitatea de formare a numelui în discuţie, efectul stilistic obţinut (cacofonia) în urma combinării – în această ordine – a celor doi termeni nu este deloc neglijabil: *Gi**că Co**ntra*

(21) *Unii dintre aceşti **Gică** sunt inofensivi, alţii – enervanţi, mulţi – distructivi de-a dreptul. Când toată lumea se distrează, îţi vor strica cheful. Când lumea e tristă, se vor trezi să lălăie inoportun. **Gică-Contra** ăia bunii au ţinut-o gaia-maţu' că Pământul se învârte în jurul Soarelui, au inventat becul şi au pornit revoluţii bune.*
*Pentru **alde Gică** cei pripăşiţi prin Madrid, la ceva care evident e alb, ei spun întotdeauna că e negru, la ceva ce zice unul că e bine, musai **Gică-Contra** trebuie să spună că e viceversa…* (http://www.radiodiasporaonline.com)

e) *prototipul „contribuabilului standard"*, al insului care aşteaptă la eterna coadă în faţa eternului ghişeu, „căruia i se citează numele odios, antepus prenumelui" (Gârbea 2005): *Vasile*.

Larga sa întrebuinţare şi absenţa unei variante culte (de exemplu, *Bazil*!, vezi *supra* opoziţia *Gheorghe / George*) au contribuit, probabil, la adoptarea diminutivului său, *Vasilică*, drept nume pentru capul de porc cu care umblă ţiganii la urat în ziua Sfântului Vasile.

(22) ***Nea' Vasile** e conservator al obiceiului strămoşesc al lenei, ţuicii şi, din când în când, al corecţiei lu' Leana. În rest, apa trece, pietrele rămân, aşa că ce-i pasă lui de NATO, ce, îi dau americanii să mănânce? Aşa că, semiotic vorbind, semnificatul cuvântului NATO e pentru **Nea' Vasile** ceva de care n-are nevoie şi de care nu-i pasă. „Pe-un picior de plai, / Pe-o gură de rai, / **Nea' Vasile** sta, / La NATO gândea…".* (http://www.observatorcultural.ro)

f) *prototipul „cetăţeanului neprecizat"* (Gârbea 2005), cu o existenţă de formular: *Popescu Ion, Popescu Ana*.

Cele două formule antroponimice (una masculină şi alta feminină) sunt regăsibile, în calitate de model pentru felul în care trebuie completate datele în rubricile destinate identificării personale, în formularele tipizate ale diverselor instituţii:

(23) *Statele Unite ale lui Ionescu*
*Aşa încât populaţia de **Ionescu** s-a tot lărgit şi s-a tot lărgit, rozând ca un vierme înseşi rădăcinile bunăstării din care se înfruptă umilinţa. Munca, munca umilă, conştiinţa acută a propriei neimportanţe, sentimentul acut al propriei insuficienţe. Pe măsură ce tot mai mulţi **Ionescu** luau locul tot mai multor **Popescu**, societatea a început încet-încet să capituleze. Proprietăţi de zece lei erau evaluate de **Ionescu** – 5874 la o mie de lei, în baza evaluării de anul trecut a lui **Ionescu** – 2347, la care se adăuga procentul de inflaţie al încrederii în sine a lui **Ionescu** – 5874. După încă un an, sau după şase luni, **Ionescu** – 9442 venea la rând, evaluând aceeaşi proprietate la o mie cinci sute, două mii, zece mii, cincizeci de mii.* (http://www.polimedia.us)
(24) *Numele de familie al soţilor după căsătorie poate fi:*
*numele pe care l-au avut înainte de căsătorie (Ex: soţul **Ionescu** – soţia **Popescu**);*
*numele unuia sau celuilalt soţ (Ex: ambii soţi **Ionescu** sau ambii soţi **Popescu**);*
*numele lor reunite (Ex: ambii soţi fie **Ionescu Popescu** sau **Popescu Ionescu**);*
*Nu se poate ca unul dintre soţi să păstreze numele avut anterior, iar celălalt să ia numele reunite (Ex: soţul **Ionescu** – soţia **Popescu Ionescu**).* (http://www.dlep-iasi.ro)

g) *prototipul celui mai insignifiant membru al unei comunităţi tehnice* (Gârbea 2005), al insului cu halat şi mâini pătate cu vaselină: *Fane de la Sculărie*.

El „nu are funcţii de răspundere, el mătură şi cară şpanul" (Gârbea 2005), fiind executantul treburilor rudimentare. Hipocoristicul *Fănică* este urmat de precizarea „de la Sculărie" în scopul înlesnirii reperării acestuia (*scularia* este o anexă a oricărei gospodării).

BDD-V921 © 2012 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 17:10:53 UTC)

Anularea semnului [+Comun] al substantivului şi transformarea lui în nume propriu are ca intenţie schimbarea sensului „anexă" în conotaţia „spaţiu central, unicizat", altfel spus, *sensul* acestui nume a devenit secundar *conotaţiei*. Prezenţa modificatorului (*de la Scălărie*) transferă, de fapt, atributul individualităţii bine conturate (*acel Fane*) asupra centrului de grup (nominal) (*Fane*):

> **(25)** […] *băgaţi fraţilor în milioane de directoare site-urile voastre, manual nu automat, ce dracu, lucru manual să se numească. Ce să faci cu înscrierea automată într-un director din Tailanda, de exemplu, sau din Hong Kong? Poate ştie* ***Fane de la Scălărie****, că eu nu ştiu.* (http://www.forumulbloggerilor.ro)
> **(26)** *În comunism era o mândrie să te descurci să-ţi faci antenă „de sârbi" cu aluminiu de la Sadu, prelucrată de „****Fane de la Scălărie****", să-ţi amenajezi balconul cu cornier furat de pe şantier, să-ţi procuri alimente de la „Cantina partidului".* (http://www.verticalonline.ro)
> **(27)** ***Fănică*** *a intrat în Europa!*
> *Poftim? Ce, nu vă vine să credeţi? Da, am intrat.* (http://www.stefanbaiatu.blogspot.com)

h) *prototipul anonimului insignifiant*: *Neica Nimeni*, *Nimeni în Drum*

Negativul *nimeni* suferă un proces de resemantizare: non-personal ca şi conţinut, el se personalizează („se personifică") prin scrierea cu majusculă a iniţialei care funcţionează drept clasificator (formant ce determină convertirea în nume propriu a pronumelui).

Astfel, antroponimul generic marchează distanţa discursivă a locutorului faţă de cel numit cu aceste formule nominale. Antroponimele în discuţie şi-au neutralizat opoziţiile de gen, forma invariabilă *Nimeni* putând fi folosită în adresarea către / referirea la persoane de ambele sexe. Totodată, acestea comportă un sens depreciativ, semnalând totala lipsă de deferenţă a locutorului faţă de cel vizat, pe care îl identifică cu nulitatea.

Componenta generică a denumirii (*Neica*), desemantizată (nu actualizează nicio valenţă relaţională), contribuie la impersonalizarea depreciativă a formulei.

Modificatorul „în Drum" marchează, deopotrivă, distanţa obiectivă şi subiectivă percepută de vorbitor, actualizând valori de vag, neprecizat, neprotejat, ataşate locativului:

> **(28)** ***Un Nimeni în Drum*** *şi plin de praf*
> *Expresia atât de populară vorbeşte despre un ins care se dă rotund, dar, din păcate, e mai mult praf şi gargară de el. Cam aşa ar putea fi caracterizat pe scurt şi primarul Anton Ardelean.* (http://www.stirimm.ro)
> **(29)** *Mi s-a propus colaborarea cu ziarul pe care îl conduceţi, pentru o rubrică-pamflet, cu apariţie săptămânală. Eu aş vrea s-o intitulez „Rubrica lui* ***Neica Nimeni****", urmând să evoc, în cheie comică, viaţa celui mai năpăstuit specimen uman: omul simplu, onest, cu grija zilei de mâine, supus tuturor vitregiilor din această ţară fără de lege.* (http://www.stiri.rol.ro)

i) *prototipul performerei în treburile casnice*: *Mariţa, Veta, Bubulina*

Mariţa simbolizează „servitoarea tânără şi abuzată, excedată de corvezi […]. Orice soţie modernă poate reproşa soţului că a devenit Mariţa lui" (Gârbea 2005). Asocierea rimată a celorlalte două antroponime, *Veta* şi *Bubulina*, cu obiecte sau calităţi din universul casnic (vezi şi cântecele lui Ştefan Bănică Jr., în care purtătoarele acestor nume figurează ca protagoniste: „*Veta, mi-ai stricat chiuveta*!"; „*Bubulina, gospodina*…") a contribuit la consacrarea lor drept nume generice pentru femeia în / de casă:

> **(30)** *Trecând la capitolul Educaţie… părinţii fără cursuri universitare sau doctorat nu au voie să-şi dea cu părerea despre performanţele unui profesor, chiar dacă acesta este prost de crapă… El are o diplomă… şi nimeni nu garantează că în locul lui vine altul mult mai prost.*

BDD-V921 © 2012 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 17:10:53 UTC)

*„**Ţaţa Mariţa**” nu are dreptul să ceară schimbarea unui profesor chiar dacă acesta îi bate măr copiii… decizia trebuie luată de ceilalţi „corbi” din cancelarie.* (http://www.voceavalcii.ro)

î) *prototipul ghicitoarei recente*: *Mama Omida* (descendentă a *Mafaldei*), despre care aflăm că este, de fapt, un nume „de scenă” (numele ei adevărat fiind Maria Leonida):

(31) *(...) deseori asociem vrăjitoria cu numele **Mamei Omida**. S-a impus chiar o expresie în limbajul curent. **Mama Omida** se referă la o persoană care le ştie pe toate (sau cel puţin aşa pretinde).* (http://www.metropotam.ro)

j) *prototipul regăţeanului, mai ales al bucureşteanului*: *Mitică*.
(Numele cunoaşte şi o formă de plural, *mitici*, care s-a pragmatizat):

(32) *Vreau să zic că sunt sătul de **aceşti** „**mitici**” şi de stilul de viaţa din sudul ţării.* (http://www.cristi26.wordpress.com)

k) *prototipul indivizilor interşanjabili* din pricina lipsei de valoare personală (inşi care se confundă între ei, putând, neobservabil, să-şi schimbe rolurile psiho-sociale: poziţia, funcţia, opiniile, convingerile, atitudinile): *Lache – Mache, Mitică – Costică, Niţă – Ghiţă*.

La origine, aceste nume au fost atribuite cuplurilor de personaje din proza scurtă a lui I. L. Caragiale, habitudinile lor perpetuându-se în caracterul unor personaje actuale:

(33) ***Mache** şi **Lache** sunt peste tot, purtând şapcă sau joben, frac sau salopetă. Mulţi din dinastia lor sunt simpatici, ba chiar, voia sa ne convingă Alexandru Paleologu, ei sunt „nişte oameni cultivaţi, care discutau despre lacune ale Codului Penal sau despre forma Constituţiei, aşa cum şi noi discutăm astăzi, cu mult-puţina noastră competenţă”.* (http://www.revistacultura.ro)

(34) […] *asemenea lucrări ar fi trebuit achiziţionate de către Muzeul de Artă al României şi expuse (nu ştiu dacă un asemenea muzeu există). Aceste lucrări de artă fac parte din patrimoniul naţional, nicidecum din cel al „**freunui” Mitică** ori **Costică** îmbogaţit peste noapte.* (http://www.ziare.com)

l) *prototipul muncitorului român contemporan*: *Dorel*.

Cu acest nume generic este desemnat lucrătorul din spaţiul public; fără tragere de inimă înspre muncă, el este asistat de alţi „dorei”, camarazi întru pierderea timpului pe banii contribuabililor:

(35) *Îl ştiţi pe **Dorel**, poate cel mai faimos personaj din reclamele de pe meleagurile noastre. Şi-a început cariera în prima reclamă la Unirea, jucând rolul muncitorul român, un tip de personaj pe care îl vezi aproape zilnic pe străzile noastre, însoţit de colegii lui, care stau în jurul lui şi care îl ajută din când în când cu câte un sfat: „roooteşti şi dai cu ascuţitul” bineînţeles încurajându-l cu vorbe cât mai blânde: „**Dorele**, ne mai ţii mult, mă?”* (http://www.reclame-tv.ro)

(36) *Jumătate din Bucureşti ar putea rămâne în orice moment fără curent electric din cauza unui muncitor tip **Dorel**. Omul a rupt un cablu de înaltă tensiune în timp ce săpa un şant cu excavatorul. Remedierea avariei va dura cel puţin patru zile, iar, în tot acest timp, alimentarea cu energie a jumătate de Bucureşti depinde doar de un singur cablu.* (http://www.observator.a1.ro)

(37) ***Dorel** o comite din nou: Localităţi din Constanţa fără apă, după ce muncitorii au spart o conductă.* (http://www.ziarelive.ro)

BDD-V921 © 2012 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 17:10:53 UTC)

m) *prototipuri din bancurile româneşti*

Tipologia acestora cunoaşte o distribuţie, pe de o parte, geografică: cuplul *Ion – Mărie*, *Ion – Gheo*, pentru bancurile cu ardeleni, *Tanţa – Costel*, pentru cele cu olteni; pe de altă parte, se poate vorbi despre o repartiţie pe sexe a protagoniştilor din bancuri: *Bulă* (tipul masculin al personajului tâmpit) şi *Alinuţa* (corespondentul feminin, „victimă a violenţei familiale, candidă din prostie" (Gârbea 2005)):

(38) ***Bulă*** *completează o fişă personală pentru angajare. La data naşterii trece 15 august.*
- În ce an?, întreabă funcţionara de la oficiul forţelor de muncă.
- În fiecare an! (http://www.bancuri.net)

(39) ***Alinuţa*** *se urcă pe un scaun, ca să schimbe un bec ars. Bunica îi zice: - Puiule, pune un ziar pe scaun! - Nu-i nevoie, bunico, ajung destul de bine şi fără el*!... (http://www.woow.ro)

(40) ***Gheo*** *către* ***Ion:*** *- Auzi, măi* ***Ioane*** *... vaca ta duhăneşte (fumează) tare mult? - Nu, mă'* ***Gheo****!... Vaca mea nu duhăneşte; cum să duhănească?!?... - No, atunci, bai!... Înseamnă ca ţi-o luat foc grajdu*'!... (http://www.woow.ro)

n) *prototipul genericelor etnice*

Se poate identifica şi un prototip etnic, care apare în universul aceloraşi bancuri despre care vorbeam mai sus: *Ion – Mărie*, pentru români, *Iţic – Ştrul*, pentru evrei, *Ianoş*, pentru unguri, *Fritz*, pentru nemţi, *John*, pentru englezi, *Ivan*, pentru ruşi etc.:

(41) *–* ***Ianoş****, tu - care spui că Transilvania e pământ unguresc - ştii cum cântă greierii ...? - „Tri, tri, tri"!... - No, vezi?!?... Atunci va fi teritoriu maghiar când o să cânte „harum, harum, harum"*!... (http://www.woow.ro)

3. Concluzii

Antroponimele generice sunt formule de exprimare a categoriei genericităţii la *nivel lexical*.

Înregistrat, mai întâi, preponderent, în domeniul livresc, *procedeul genericităţii antroponimice* este tot mai frecvent utilizat, *ca strategie argumentativă*, în limbajul curent actual, unde dezvoltă noi variante tipologice foarte productive, în special în sfera presei scrise. Acest lucru se datorează faptului că „procedeul este folosit în mod normal în secvenţe discursive de comentariu, de generalizare argumentativă, în propoziţii generice de expunere a unui principiu, el presupunând o anume complexitate a textului" (Zafiu 2003: 238).

Valoarea argumentativă forte a antroponimului generic se sprijină pe efectele plastice pe care antroponimul, *expresie simbolică a concretului evocator*, o îndeplineşte în discurs.

Spre deosebire de procedeul gramatical de utilizare *a persoanei a II-a cu valoare generică*, „specializată în română pentru a indica grupul *nedefinit* (subl. n.) în care locutorul se include în mod neexplicit, neangajant" (Zafiu 2003: 233) şi care apare, de preferinţă, în construcţii condiţionale-ipotetice, antroponimul generic, prin raportarea la un model mental al unui grup / prototip constituit, prevede lectura cu un *grad mai limitat de genericitate* decât procedeul generic gramatical menţionat. Acelaşi lucru este valabil şi pentru alte generice nominale, de tipul substantivelor cu sens generic intrinsec („lumea", „omul", „oamenii") sau al pronumelor nehotărâte, care „sunt generice în sensurile lor non-specifice, presupunând însă diferenţieri suplimentare: există pronume obligatoriu non-specifice, de alegere liberă în context ipotetic (*oricine)*, pronume care permit atât o lectură specifică, cât şi una generică (*cineva*, *unul*), cuantificatori universali totalizanţi sau individualizanţi (*toţi*, *fiecare*) etc." (Zafiu 2003: 241).

BDD-V921 © 2012 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 17:10:53 UTC)

În plus, antroponimele generice conferă discursului un *caracter mai pronunţat dialogic* decât în cazul procedeelor asemănătoare (Cazacu 1945, *apud* Zafiu 2003: 249), păstrându-şi valoarea generică şi în poziţia de *vocativ*, cazul care exprimă rolul pragmatic *alocutor* (a cărui principală funcţie este *adresarea*). Faptul constituie încă un argument în favoarea preferinţei limbii române pentru *modalitatea alocutivă*.

SURSE

http://www.adevarul.ro; http://www.arhiblog.ro
http://www.bancuri.net
http://www.catavencii.ro
http://www.cristi26.wordpress.com
http://www.dexonline.ro
http://www.dlep-iasi.ro
http://www.forum.placere.ro
http://www.forumulbloggerilor.ro
http://www.metropotam.ro
http://www.observator.a1.ro
http://www.observatorcultural.ro
http://www.oradesibiu.ro
http://www.polimedia.us
http://www.radiodiasporaonline.com
http://www.rasebo.ro
http://www.rasunetul.ro
http://www.realitatea.net
http://www.reclame-tv.ro
http://www.revistacultura.ro
http://www.romaniapress.ro
http://www.sportlocal.ro
http://www.stiri.rol.ro
http://www.sport.dragos-trestioreanu.ro
http://www.stefanbaiatu.blogspot.com
http://www.stiri.rol.ro
http://www.stirimm.ro
http://www.traiminromania.net
http://www.trombon.ro
http://www.tvr.ro
http://www.urbaniulian.ro
http://www.verticalonline.ro
http://www.voceavalcii.ro
http://www.woow.ro
http://www.ziare.com
http://www.ziarelive.ro

BIBLIOGRAFIE

Cazacu, Boris, 1945, „Sur l'expression du sujet indéterminé en roumain par la deuxième personne du singulier", în *Bulletin Linguistique*, XIII, p. 140–154.

Dincă, Daniela, 2002, *Gramatica numelui propriu. Aspecte ale determinării numelui propriu de persoană în română şi franceză*, Craiova, Editura Universitaria.

BDD-V921 © 2012 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 17:10:53 UTC)

DSL = Bidu-Vrănceanu, Angela, Cristina Călăraşu, Liliana Ionescu-Ruxăndoiu, Mihaela Mancaş, Gabriela Pană Dindelegan, *Dicţionar de ştiinţe ale limbii*, ediţia a II-a, Bucureşti, 2005, Nemira.
Frege, G., 1971, *Écrits logiques et philosophiques*, Paris, Seuil, p. 102–126.
Gardiner, Alan, H., 1954, *The Theory of Proper Names. A controversial Essay*, London, New York, Oxford University Press.
Gary-Prieur, Marie-Noëlle, 1994, *Grammaire du nom propre*, Paris, P.U.F.
Gârbea, Horia, 2005, „De la lume adunate", http://www.romlit.ro/de_la_lume_adunate.
Guţu Romalo, Valeria (coord.), 2008, *Gramatica limbii române* (*GALR*), Vol. I, *Cuvântul*, Tiraj nou, revizuit, Bucureşti, Editura Academiei Române.
Jonasson, Kerstin, 1994, *Le nom propre. Constructions et interprétations*, Duculot.
Kleiber, G., 1981, *Problèmes de référence: descriptions définies et noms propres*, Paris.
Kripke, Saul A., *Numire şi necesitate*, 2001, trad. de Mircea Dumitru, Bucureşti, Editura All Educational.
Mill, John Stuart, 1988, *Système de logique*, Bruxelles, Mardaga.
Miron-Fulea, Mihaela, 2002, „Teorii actuale despre numele proprii de persoană", în Gabriela Pană Dindelegan (coord.), *Actele Colocviului Catedrei de Limba română, 22–23 noiembrie 2001. Perspective actuale în studiul limbii române*, Bucureşti, Editura Universităţii din Bucureşti, p. 175–188.
Miron-Fulea, Mihaela, 2005, *Nume proprii. Interfaţa semantică-sintaxă*, Bucureşti, Editura Universităţii din Bucureşti.
Russell, Bertrand, 1920, *Introduction to Mathematical Philosophy*, London, George Allen & Unwin.
Tomescu, Domniţa, 1998, *Gramatica numelor proprii în limba română*, Bucureşti, Editura All.
Tomescu, Domniţa, 2008, „Substantivele proprii", în V. Guţu-Romalo (coord.), *Gramatica limbii române*, Vol. I, *Cuvântul*, Bucureşti, Editura Academiei Române, p. 118-128.
Van Langendonck, Willy, 2007, *Theory and typology of proper names*, Berlin-New York, De Gruyter.
Zafiu, Rodica, 2001, „Nea Gheorghe", online, disponibil la adresa: http://www.romlit.ro/nea_gheorghe
Zafiu, Rodica, 2003, „«Tu» generic în limba română actuală", în Gabriela Pană Dindelegan (ed.), *Aspecte ale dinamicii limbii române actuale*, vol. II, *Actele Colocviului Catedrei de Limba română 27–28 nov. 2002*, Bucureşti, Editura Universităţii din Bucureşti, p. 233–254.

ROMANIAN ANTHROPONYMS WITH A GENERIC VALUE

(*Abstract*)

This study (part of a more consistent research on *unconventional Romanian anthroponyms in European context: formation patterns and discourse functions*) aims to describe a special class of anthroponyms that has been identified in Romanian language use: *anthroponyms with a generic value*.

The paper starts from the theoretical concept of (linguistic) genericity, which implies "reference to recurrent types and actions, in contrast to reference to particular individuals and events" (Zafiu 2003), and tries to identify the classes of Romanian appellatives that exhibit this property. The *generic* category is opposed to the *specific* or *referential* one, and it is related to the epistemic category of *indeterminacy*, which it tends to be mistaken for in the description of concrete language facts.

The author establishes a pragmastylistic typology of certain generic Romanian anthroponyms, based on illustrative material taken from the Internet.

The theoretical perspective is that of pragmasemantics, and the methodology belongs to the fields of descriptive lexical semantics and rhetoric.

BDD-V921 © 2012 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 17:10:53 UTC)